

ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΡΟΤΟΝΤΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.
ΜΕΡΟΣ Β'. ΙΩΝΙΚΑ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΑ *

Στή Συλλογή τῆς Ροτόντας ὑπάρχει ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἰωνικῶν κιονοκράνων. Τὸ μεγαλύτερο μέρος προέρχεται ἀπὸ τὴν παλαιοχριστιανικὴ περίοδο. Τὸ ὑλικὸ αὐτὸ ἔχει συγκεντρωθεῖ στὸ χῶρο τῆς Ροτόντας ἀπὸ ἀνασκαφὲς ἢ ἔχει μεταφερθεῖ ἀπὸ τὸν περίγυρο τῶν μνημείων. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα προελεύσεως τῶν κιονοκράνων, γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ συνδεθοῦν μὲ συγκεκριμένο μνημεῖο ἢ χῶρο.

Στὴ μελέτη αὐτὴ περιλαμβάνουμε τὰ κιονόκρανα ἀπὸ τὸν 4ο αἰ. μ.Χ. καὶ ὕστερα. Τὰ ὑπόλοιπα θὰ περιληφθοῦν σ' ἕναν κατάλογο προχριστιανικῶν γλυπτῶν, ποὺ ἐτοιμάζουν σὲ συνεργασία ἢ ἸΣΤ' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης καὶ ἡ Ἔδρα τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Τὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα ποὺ ὑπάρχουν στὴ Ροτόντα ἀντιπροσωπεύουν καὶ τοὺς δύο τύπους ποὺ ὑπάρχουν ἀπὸ τὸν 4ο αἰ. μ.Χ., δηλαδὴ τὰ ἀπλὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα, ποὺ δὲν ἔχουν συμφυῆς ἐπίθημα, καὶ τὰ ἰωνικὰ μὲ συμφυῆς ἐπίθημα.

ΙΩΝΙΚΑ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΑ ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΘΗΜΑ

Μιὰ σειρά κιονοκράνων τῆς ὁμάδας αὐτῆς (ΑΓ 70, ΑΓ 116, ΑΓ 69, ΑΓ 68, ΑΓ 72, ΑΓ 73 καὶ ΑΓ 71) παρουσιάζουν ἕνα κοινὸ χαρακτηριστικὸ, τὴν τέλεια ἔλλειψη διακόσμου στὸν ἐχίνο. Ὁ τύπος αὐτὸς τῶν κιονοκράνων, ποὺ χρονολογοῦνται γενικὰ στὸν 4ο αἰ. μ.Χ., εἶναι γνωστὸς καὶ ἄλλοῦ καὶ ἔχει μελετηθεῖ πρόσφατα ἀπὸ τοὺς John Herrmann καὶ Jean Pierre Sodini μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀνευρέσεως τέτοιων κιονοκράνων στὴ Θάσο¹.

* Ἡ μελέτη αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ δεῦτερο μέρος τοῦ καταλόγου τῶν κιονοκράνων τῆς Συλλογῆς τῆς Ροτόντας. Στὸ πρῶτο μέρος δημοσιεύτηκαν τὰ κορινθιακὰ κιονόκρανα (βλ. «Μακεδονικά» 19(1979)11-38). Τὸ ὑλικὸ ποὺ δημοσιεύουμε περιλαμβάνει τὰ κιονόκρανα ποὺ καταγράφηκαν στὴ συλλογὴ ὡς τὸ 1976.

Στὸ φίλο Α. Κούντουρα ὀφείλουμε τὶς φωτογραφίες τῶν κιονοκράνων ποὺ δημοσιεύουμε· τὸν εὐχαριστοῦμε θερμά.

1. J. J. H e r r m a n n - J. P. S o d i n i, Exportations de marbre Thasien à l' époque Paléochrétienne: le cas des chapiteaux ioniques, BCH 101(1977)471-511.

Τὰ κιονόκρανα τοῦ τύπου αὐτοῦ, πού σώζονται στή Ροτόντα, μποροῦν σέ γενικὲς γραμμὲς νὰ ἐνταχθοῦν στίς ομάδες πού προτείνουν οἱ παραπάνω μελετητές, ἔστω καὶ ἂν παρουσιάζουν κατὰ περίπτωσιν κάποιες μικρὲς διαφορὲς.

Ἄπ' αὐτὰ τὰ ΑΓ 70 (ἀριθ. κατ. 1, πίν. 1α) καὶ ΑΓ 116 (ἀρ. κατ. 2, πίν. 1β) φαίνεται πὼς πρέπει νὰ ἐνταχθοῦν στήν ομάδα Ια, διότι παρουσιάζουν τὴν ἴδια δομὴ μὲ ὀρισμένα κιονόκρανα ἀπὸ τὴν Ἄλυκὴ τῆς Θάσου¹. Τὰ κιονόκρανα τῆς ομάδας αὐτῆς χρονολογοῦνται στὸ 320-370 μ.Χ.² Στὰ κιονόκρανα αὐτὰ οἱ ἑλικες ἀρχίζουν κάτω ἀπὸ τὸν ἄβακα, ὁ ὁποῖος δὲν τονίζεται ἰδιαίτερα, ἀλλὰ διαμορφώνεται σαφῶς. Ὁ καμπύλος ἐχίνος φθάνει ὡς τὸ μέσο περίπου τοῦ ὕψους τῶν ἐλικῶν, ἀφήνοντας ἐλεύθερες τὶς ἑλικες καὶ τὸ κιονόκρανο ἀποκτᾶ ἔτσι κάποια ἐλαφρότητα στή δομὴ του. Ἡ καμπυλότητα τοῦ ἐχίνου διακόπτεται κάτω ἀπὸ τὸν ἄβακα καὶ δημιουργεῖται ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν ἄβακα ἓνα μικρὸ κοῖλο τμήμα, ἢ αὐλακα τοῦ κιονόκρανου. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μιὰ χαρακτηριστικὴ ἐναλλαγὴ ἐπιφανειῶν.

Στὴν ἴδια ομάδα μπορεῖ ἐπίσης νὰ ἐνταχθεῖ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 69 (ἀρ. κατ. 3, πίν. 1γ), τὸ ὁποῖο παρουσιάζει, μὲ μικρὲς διαφορὲς, τὴν ἴδια δομὴ μὲ τὰ δύο προηγούμενα κιονόκρανα, οἱ ἑλικές του ὅμως δὲν χαράσσονται τόσο ἔντονα καὶ οἱ στροφές τους εἶναι λιγότερες σὲ ἀριθμὸ. Ὁ ἀδιακόσμητος καμπύλος ἐχίνος φθάνει στὸ ὕψος τοῦ τετράγωνου ἄβακα καὶ ἔτσι τὸ κιονόκρανο δὲν ἔχει τὴν ἴδια ἐναλλαγὴ ἐπιφανειῶν στὸ τμήμα αὐτό, ὅπως τὰ κιονόκρανα ΑΓ 70 καὶ ΑΓ 116.

Τὰ κιονόκρανα ΑΓ 68 (ἀρ. κατ. 4, πίν. 1δ)³ καὶ ΑΓ 72 (ἀρ. κατ. 5, πίν. 2α) παρουσιάζουν περισσότερο βαριὰ δομὴ σὲ σχέση μὲ τὰ προηγούμενα κιονόκρανα, διότι ὁ ἐχίνος φθάνει ὡς τὸ ὕψος τῆς δεύτερης κάτω στροφῆς τῆς ἑλικας. Ὁ ἄβακας δὲν τονίζεται ἰδιαίτερα καὶ οἱ ἑλικες ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δίνεται ἡ ἐντύπωση ὅτι οἱ ἑλικες εἶναι συνέχεια τοῦ ἄβακα. Ὁ καμπύλος ἐχίνος εἶναι ἄδρὸς καὶ ὄχι σαφῶς διαμορφωμένος, στὸ κιονόκρανο μάλιστα ΑΓ 72 σχηματίζει ἓνα τριγωνικὸ ἐξόγκωμα. Τὰ κιονόκρανα αὐτὰ ἔχουν τόσο στή δομὴ τους ὅσο καὶ στή μορφή τῶν ἐλικῶν ὁμοιότητες μὲ κιονόκρανα ἀπὸ τὴν Ὀστία⁴ καὶ ἀπὸ τὴν Ἄλυκὴ τῆς Θάσου, τὰ ὁποῖα οἱ Herrmann καὶ Sordini κατατάσσουν στήν ομάδα ΙΙΙ. Τὴν ομάδα αὐτὴ χρονολογοῦν μεταξὺ τοῦ 370-410 μ.Χ.⁵

1. Herrmann-Sordini, ὁ.π., σ. 475, εἰκ. 11 καὶ 12.

2. Herrmann-Sordini, ὁ.π., σ. 498.

3. Herrmann-Sordini, ὁ.π., σ. 482, εἰκ. 25.

4. Pensabene, Scavi di Ostia VII: I Capitelli (1973) ἀριθ. 191 καὶ 192. Τὰ κιονόκρανα αὐτὰ χρονολογοῦνται στίς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ 4ου αἰ.

5. Herrmann-Sordini, ὁ.π., σ. 472, εἰκ. 1 καὶ 2. Γιὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς ομάδας αὐτῆς βλ. σ. 498.

Νομίζουμε πώς στην ίδια εποχή πρέπει να τοποθετηθεί το κιονόκρανο ΑΓ 71 (άρ. κατ. 6, πίν. 2β) που έχει ιδιαίτερα διαμορφωμένο τὸν ἄβακα. Τὸ κιονόκρανο αὐτὸ ἔχει ὁμοιότητες μ' ἓνα κιονόκρανο ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῶν Fabri Navales στὴν Ὑοστια¹, ἂν καὶ σ' ἐκεῖνο οἱ στροφές τῶν ἐλίκων εἶναι περισσότερες.

Τὸ κιονόκρανο ΑΓ 73 (άρ. κατ. 7, πίν. 2γ) ἔχει τὴν ἴδια βαριὰ δομὴ μὲ δύο κιονόκρανα ἀπὸ τὸ Μουσεῖο τοῦ Λιμένα τῆς Θάσου, τὰ ὁποῖα οἱ Herrmann καὶ Sodini κατατάσσουν στὴν ὁμάδα III (370-410 μ.Χ.)².

Ἐνάλογη δομὴ μὲ τὰ προηγούμενα κιονόκρανα ἔχουν τὰ κιονόκρανα ΑΓ 77 (άρ. κατ. 8, πίν. 2δ), ΑΓ 74 (άρ. κατ. 9, πίν. 3 α,β) καὶ ΑΓ 887 (άρ. κατ. 10, πίν. 3γ), τὰ ὁποῖα ὅμως ἔχουν διακοσμημένο τὸν ἐχίνο καὶ τὰ προσκεφάλαια. Ἡ διακόσμησή τους μ' ἓνα ἢ τρία «ῶα» εἶναι ἄλλοτε ἀνάγλυφη (ΑΓ 74) κι ἄλλοτε πολὺ σχηματοποιημένη (ΑΓ 77 καὶ ΑΓ 887). Ἐνάλογος διάκοσμος συναντᾶται τόσο στὰ ἀπλὰ ὑστερορωμαϊκὰ ὅσο καὶ στὰ χριστιανικὰ κιονόκρανα τοῦ ἰωνικοῦ τύπου μὲ ἐπίθημα. Μὲ βάση ὅμως κυρίως τὴ δομὴ τους τὰ κιονόκρανα αὐτὰ πιστεύουμε πώς πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν στὸ τέλος τοῦ 4ου ἢ στὶς ἀρχές τοῦ 5ου αἰ.

Βαριὰ δομὴ παρουσιάζει τὸ διακοσμημένο κιονόκρανο ΑΓ 6 (άρ. κατ. 11, πίν. 3δ). Ἡ χαρακτηριστικὰ συμπαγῆ καὶ βαριὰ δομὴ του πλησιάζει τὴ δομὴ τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος τοῦ συνθέτου κιονοκράνου στὴ Σκριπού³, ἢ διακόσμηση ὅμως τοῦ ἐχίνου δὲν εἶναι ὅμοια. Βασικὸ στοιχεῖο ὁμοιότητας στὴ δομὴ τῶν κιονοκράνων αὐτῶν εἶναι ὅτι ὁ ἐχίνος δὲ διαχωρίζεται ἀπὸ τὶς ἔλικες, ἀλλὰ βρίσκεται σχεδὸν στὴν ἴδια εὐθεία.

Ἡ διακόσμηση τοῦ ἐχίνου στὸ κιονόκρανο ΑΓ 6 ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία ὀξυκόρυφα «ῶα», ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ κεντρικὸ εἶναι μεγαλύτερο. Ἐνάμεσα στὰ «ῶα» ὑπάρχουν σχηματοποιημένα λογχοειδῆ φύλλα. Οἱ ἔλικες εἶναι χαραγμένες βαθιὰ καὶ ἡ πάνω ἐπιφάνειά τους εἶναι ἐπίπεδη, ὅπως καὶ στὴν Σκριπού. Οἱ ἔλικες δὲν ἐνώνονται κάτω ἀπὸ τὸν ἄβακα, ἀλλὰ ἡ ἔξω ἄκρη τους καταλήγει στὸ χῶρο τοῦ ἐχίνου σὲ δισχιδῆς φύλλο. Ἡ χάραξη τῶν ὀξυκόρυφων «ῶων» καὶ τῶν λογχοειδῶν φύλλων εἶναι ἔντονη καὶ πλησιάζει

1. Pensabene, ὁ.π., ἀριθ. 186-190 καὶ Herrmann-Sodini, ὁ.π., σ. 483 καὶ εἰκ. 29.

2. Herrmann-Sodini, σ. 481 καὶ 498, εἰκ. 23 καὶ 24.

3. R. Kautzsch, Kapitellstudien (Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebente Jahrhundert), Berlin-Leipzig 1936, σ. 166, πίν. 33, 535. Στὸ ἐξῆς Kautzsch, Kapitellstudien. Ἐπίσης A. Ὀρλάνδος, Ἡ ξυλόστεγος παλαιοχριστιανικὴ βασιλικὴ τῆς Μεσογειακῆς λεκάνης, II, Ἀθῆναι 1954, σ. 341, πίν. 270 (ὅπου τὸ κιονόκρανο χρονολογεῖται στὸν 4ο αἰ.), στὸ ἐξῆς Ὀρλάνδος, Βασιλική, καὶ F. Yegül, Early-Byzantine Capitals from Sardis, A Study on the Ionic Impost Type, DOP 28(1974)267, πίν. 16.

τῆ μορφῆ τοῦ κιονοκράνου πού βρίσκεται στό Μουσεῖο τῆς Ἀλεξάνδρειας, τὸ ὁποῖο ὁ Kautzsch χρονολογεῖ στό πρῶτο μισό τοῦ 5ου αἰ.¹ Τὸ κιονόκρανο ὅμως τῆς Ἀλεξάνδρειας δὲν ἔχει τὴν ἴδια βαριά μορφῆ στό ἰωνικὸ τμήμα. Ἡ μορφῆ τῶν ἐλίκων ὑπάρχει περίπου ὅμοια, ὅπως εἶδαμε, στὴ Σκριπὸν καὶ σὲ κιονόκρανα τοῦ 5ου αἰ.²

Ἡ χρονολόγησι τοῦ κιονοκράνου μὲ βάση τὰ στοιχεῖα πού ἀναφέραμε μπορεῖ νὰ κυμανθεῖ ἀπὸ τὸν 4ο ὡς τὸν 5ο μ.Χ. αἰ. Μὲ βάση ὅμως κυρίως τὴ δομὴ τοῦ κιονοκράνου νομίζουμε πὼς ὀρθότερη θὰ ἦταν ἡ τοποθέτησή του στὸν 4ο αἰ. μ.Χ.

Στὸ κλίμα τῆς ἴδιας ἐποχῆς νομίζουμε ὅτι κινεῦνται καὶ δύο ἀκόμη ἰωνικά κιονόκρανα τῆς Συλλογῆς, τὸ ΑΓ 75 (ἀρ. κατ. 12, πίν. 4α) καὶ τὸ ΑΓ 76 (ἀρ. κατ. 13, πίν. 4β), τὰ ὁποῖα ὅμως δὲ διατηροῦνται τόσο καλά, ὥστε νὰ προχωρήσουμε σὲ λεπτομερέστερη μελέτη τους.

Τὰ ἰωνικά κιονόκρανα χωρὶς ἐπίθημα τῆς Συλλογῆς τῆς Ροτόντας δεῖχνουν τὴν ἐπιβίωσι τοῦ ἀπλοῦ αὐτοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος ἔφερε χωριστὸ ἐπίθημα³, στὸν 4ο καὶ 5ο αἰ., πράγμα πού παρατήρησε ἤδη ὁ Γ. Σωτηρίου⁴.

ΙΩΝΙΚΑ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΑ ΜΕ ΣΥΜΦΥΕΣ ΕΠΙΘΗΜΑ

Ἡ ὁμάδα τῶν ἰωνικῶν κιονοκράνων μὲ συμφυῆς ἐπίθημα τῆς συλλογῆς παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον, γιατί σ' αὐτὴ μπορεῖ νὰ παρακολουθήσει κανεὶς σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴν ἐξέλιξι τῆς δομῆς τοῦ τύπου αὐτοῦ πού προήλθε ἀπὸ τὴ συνένωσι καὶ ἀπόδοσι σ' ἓνα τεμάχιο μαρμάρου, τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου μὲ τὸ ἐπίθημά του. Ἡ σύνθετη αὐτὴ μορφὴ εἶναι καὶ ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου στὰ χριστιανικά χρόνια.

Ἀρχικά τὰ δύο μέρη τοῦ κιονοκράνου ἦταν σχεδὸν ἴσα στό μέγεθος, ὅπως ἓνα κιονόκρανο ἀπὸ τὴ Σκριπὸν⁵ καὶ ἓνα ἄλλο ἀπὸ τὰ Καμπιά τῆς Βοιωτίας⁶. Ἀργότερα ὅμως, γύρω στὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ. καὶ μετὰ, τὸ ἐπίθημα κερ-

1. K a u t z s c h, Kapitellstudien, σ. 166, πίν. 33, 536, καὶ F. Y e g ü l, ὁ.π., σ. 267, εἰκ. 17, ὅπου τὸ κιονόκρανο χρονολογεῖται στό πρῶτο τέταρτο τοῦ 5ου αἰ.

2. Βασιλικὴ τῆς Σικυώνας, Ὁ ρ λ ά ν δ ο ς, Βασιλικὴ, σ. 315, εἰκ. 272, αἶθριο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Στουδίου, K a u t z s c h, Kapitellstudien, σ. 167, πίν. 33, 540b. Γιὰ τὴν ἴδρυσή τῆς Μονῆς Στουδίου στό 453 μ.Χ. βλ. C. M a n g o, The Date of the Studius Basilica at Istanbul, Byzantine and Modern Greek Studies, «Essays presented to sir Steven Runciman», vol. 4, 1978, σ. 115-122.

3. Βλ. σχετικὰ A. O r l a n d o s, Une basilique paléochrétienne en Locride, Byzantion V(1930)218, καὶ J. L a u r e n t, Delphes chrétien, BCH 1899, 233.

4. Γ. Σ ω τ η ρ ί ο υ, Αἱ Χριστιανικαὶ Θῆβαι τῆς Θεσσαλίας (Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ν. Ἀγχιάλου), ΑΕ 1929, 133.

5. Ὁ ρ λ ά ν δ ο ς, Βασιλικὴ, σ. 314, εἰκ. 270.

6. Ὁ ρ λ ά ν δ ο ς, Βασιλικὴ, σ. 314, εἰκ. 269.

δίξει ύψος σὲ βάρος τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖο ἰδιαίτερα τὸν 6ο αἰ. μικραίνει ἀκόμα περισσότερο καὶ χάνει τὴν αὐτοτέλειά του¹.

Ἡ σμίκρυνση τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος εἶναι σαφῆς στὸ κιονόκρανο ΑΓ 92 (ἀρ. κατ. 14, πίν. 4γ). Τὸ ἰωνικὸ τμήμα ὅμως ἔχει ἀκόμα καθαρὰ διαμορφωμένα τὰ μέρη του, διατηρεῖ τὴν αὐτονομία του καὶ διαχωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὸ ἐπίθημα ποῦ ἐπιβάλλεται μὲ τὸ ραδινὸ τραπεζιόσχημο ὄγκο του. Ἐνδεικτικὴ τῆς παλαιότητας τοῦ κιονοκράνου εἶναι ἐπίσης ἡ ὑπαρξὴ ἀστραγάλου στὸν ἐχίνο. Ἐξ αἰτίας τῆς δομῆς του τὸ κιονόκρανο αὐτὸ νομίζουμε πὼς πρέπει νὰ χρονολογηθεῖ γύρω στὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ. Ἡ χρονολόγησις αὐτῆ δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ μορφή τοῦ σταυροῦ ποῦ κοσμεῖ τὶς στενὲς πλευρὲς τοῦ ἐπιθήματος. Οἱ κεραῖες του ἔχουν δισχιδῆ διαμόρφωση καὶ στὸ σημεῖο τῆς διασταύρωσής τους ὑπάρχει ἀνάγλυφο κομβίον ποῦ μιμεῖται πολῦτιμο λίθο. Ἀνάλογος τύπος σταυροῦ βρίσκεται συχνὰ σὲ ἐπιθήματα καὶ κιονόκρανα χρονολογημένα γενικὰ στὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ.²

Στὸ δεῦτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ. τὸ ἐπίθημα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὕψος ἀποκτᾶ ἓνα πλούσιο ἐντυπωσιακὸ διάκοσμο, ἐνῶ ἀντίθετα τὰ μέρη τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος χάνουν τὴ λειτουργικὴ τους δομὴ· οἱ ἔλικες ἀποδίδονται σχηματικὰ καὶ ὁ ἐχίνος σπάνια παρουσιάζει τὴν παραδοσιακὴ μορφή του μὲ τὰ τρία «ὠα»³. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ παρατηροῦνται σὲ μιὰ ὁμάδα κιονοκράνων τῆς Συλλογῆς (ΑΓ 127, ΑΓ 88, ΑΓ 91, ΑΓ 85 καὶ ΑΓ 86), τὰ ὁποῖα γι' αὐτὸ τὸ λόγο θὰ πρέπει νὰ χρονολογηθοῦν στὸ δεῦτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ.

Εἰδικότερη ἐξέταση τῶν κιονοκράνων μπορεῖ νὰ ἐπισημάνει τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τους καὶ νὰ βοηθήσει σὲ ἀκριβέστερη χρονολόγησί τους. Ἀπὸ τὴν ὁμάδα αὐτῆ τὰ τρία πρῶτα ΑΓ 127 (ἀρ. κατ. 15, πίν. 4δ), ΑΓ 88 (ἀρ. κατ. 16, πίν. 5α) καὶ ΑΓ 91 (ἀρ. κατ. 17, πίν. 5β) διατηροῦν κάποια αὐτονομία τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος μὲ τὴν ὑπαρξὴ τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς, ποῦ ὑποδηλώνει ὅτι στὴν οὐσία ἐπίθημα καὶ ἰωνικὸ τμήμα εἶναι δυὸ διαφορετικὰ μέλη. Ἡ διαμόρφωση τῶν φύλλων ποῦ κοσμοῦν τὸ ἐπίθημα καὶ ὁ σχηματισμὸς ἀνάμεσά τους τῶν χαρακτηριστικῶν κολπίσκων καὶ ὀφθαλμῶν τὰ συνδέει χρονικὰ μὲ τὰ κιονόκρανα τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ 5ου αἰ.

1. Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο ς, Βασιλική, σ. 316.

2. Π.χ. κιονόκρανο τῆς Μονῆς Στουδίου, K a u t z s c h, Kapitellstudien, πίν. 33, 540α, κιονόκρανο τῆς Βασιλικῆς τοῦ Λεχαίου, Δ. Π ἄ λ λ α ς, Ἐνασκαφὴ ἐν Λεχαίῳ, ΠΑΕ 1960, πίν. 129β, R. K r a u t h e i m e r, Early Christian and Byzantine Architecture, Penguin Books 1965, σ. 99-101, πίν. 36b, καὶ Y e g ü l, ὀ.π., σ. 268, εἰκ. 23, κιονόκρανο τῆς Βασιλικῆς Α τῆς Ἀγχιάλου, Σ ω τ η ρ ῖ ο υ, ὀ.π., σ. 64-65, εἰκ. 67, καὶ Y e g ü l, ὀ.π., σ. 268, εἰκ. 22, καὶ ἐπίθημα κορινθιακοῦ κιονοκράνου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, R. F. H o d d i n o t t, Early Byzantine Churches in Macedonia and Southern Serbia, London 1963, πίν. 27b.

3. Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο ς, Βασιλική, σ. 316-317.

Ὁ τύπος τοῦ διακόσμου στῆ στενὴ πλευρὰ τοῦ ἐπιθήματος τοῦ κιονοκράνου ΑΓ 88 μὲ τὸ δισχιδῆ σταυρὸ στῆ μέση, πλαισιωμένο ἀπὸ φύλλα ἄκανθας ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴ βάση τοῦ ἐπιθήματος, εἶναι ἄρκετὰ κοινὸς στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ.¹

Στὰ ἄλλα δύο κιονόκρανα ΑΓ 85, (ἄρ. κατ. 18, πίν. 5γ,δ) καὶ ΑΓ 86 (ἄρ. κατ. 19, πίν. 6α-β) ἐπίθημα καὶ ἰωνικὸ κιονόκρανο ἐμφανίζονται τελείως συγχωνευμένα χωρὶς τὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ. Τὸ ΑΓ 85 ἔχει ὅμοια περίπου τὴ διακόσμηση τῆς πλάγιας ὄψης τοῦ ἐπιθήματος μὲ τὸ ΑΓ 88, ἀλλὰ μὲ σαφῆ τὰ περιγράμματα τῶν φύλλων καὶ πιὸ ἐπίπεδο τὸ ἀνάγλυφο. Ἡ διακόσμηση τῶν στενῶν πλευρῶν τοῦ ἐπιθήματος, ὅπου ἡ κάθετη κεραία τοῦ σταυροῦ σχίζεται στὰ δύο καὶ συνεχίζει σὰν ἑλικοειδῆς βλαστὸς μὲ ἀνακαμπτόμενα ἀνθέμια, γιὰ νὰ γεμίσει ὅλη τὴν ἐπιφάνεια, παρουσιάζει μεγάλη ὁμοιότητα μὲ κιονόκρανα ἀπὸ τὸ ὑπερῶ τῆς βασιλικῆς Α τῆς Ἀγχιάλου². Ἡ διαμόρφωση ἐπίσης τοῦ ἐχίνου μὲ τὰ δύο τρίφυλλα σὲ σχῆμα ἀνοικτοῦ ριπιδίου εἶναι συχνὴ στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ.³

Τὸ κιονόκρανο ΑΓ 86⁴ παρουσιάζει ἀνάλογο πλούσιο διάκοσμο καὶ ὅμοια δομὴ. Ἡ διακόσμηση τῆς πλάγιας ὄψης τοῦ ἐπιθήματος εἶναι ὅμοια ὡς πρὸς τὸ θέμα μ' αὐτὴ τοῦ ΑΓ 85, ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοση ὅμως εἶναι πιὸ στυλιζαρισμένη. Οἱ δύο ὄψεις τοῦ ἐχίνου διαφοροποιοῦνται ἢ μιὰ ἔχει, ὅπως τὸ ΑΓ 85, τὰ δύο φυλλάρια, ἐνῶ ἡ ἄλλη διατηρεῖ τὸ κεντρικὸ «ὠδ» πλαισιωμένο ἀπὸ εἶδος λογχοειδῶν φύλλων (γωνιακὰ παράφυλλα). Ἐντελῶς διαφορετικὴ εἶναι ἡ διακόσμηση τῶν στενῶν πλευρῶν τοῦ ἐπιθήματος μὲ σειρὰ ὄρθων καὶ ἀνεστραμμένων ἀνθεμίων, θέμα ποὺ κοσμεῖ συχνὰ γεῖσα⁵ καὶ ἄβακες κιονοκράνων, ὅπως π.χ. τῶν κιονοκράνων τῆς Βασιλικῆς Β τῶν Φιλίππων⁶. Σὲ σύγκριση μὲ αὐτὰ ἡ ἀπόδοση τοῦ θέματος στὰ κιονόκρανα τῆς Ροτόντας δὲν ἔχει τὴ σαφήνεια τῶν περιγραμμάτων καὶ τὴ βαθιὰ λά-

1. Π.χ. ἐπίθημα κορινθιακοῦ κιονοκράνου τῆς Ἀχειροποιήτου, Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο ς, Βασιλική, εἰκ. 241, κιονόκρανο Λεχαίου, Υ e g ü l, ὁ.π., εἰκ. 23, κιονόκρανο Ν. Ἀγχιάλου, Σ ω τ η ρ ῖ ο υ, ὁ.π., εἰκ. 67-68, καὶ κιονόκρανο ἀπὸ τὸ λουτρὸ τῶν Σάρδεων, Υ e g ü l, ὁ.π., εἰκ. 6.

2. Σ ω τ η ρ ῖ ο υ, ὁ.π., εἰκ. 67 καὶ 68, καὶ Υ e g ü l, ὁ.π., εἰκ. 22.

3. Π.χ. κιονόκρανο ἀπὸ τοὺς Φιλίππους, P. L e m e r l e, Philippes et la Macédoine orientale à l' époque chrétienne et byzantine, Paris 1945, πίν. Vb, καὶ κιονόκρανο ἀπὸ τὴ Ν. Ἀγχιάλου, Σ ω τ η ρ ῖ ο υ, ὁ.π., εἰκ. 70.

4. Τὸ κιονόκρανο χρονολογήθηκε στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ. ἀπὸ τὴ R. O l i v i e r i - F a r i o l i, I capitelli paleocristiani e paleobizantini di Salonicco, «Corso di cultura sull'arte Ravennate e bizantina» XI(1964)172, καὶ ἀπὸ τὸν Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο, Βασιλική, σ. 317, πίν. 275, γενικὰ στὸν 5ο αἰ.

5. Σ ω τ η ρ ῖ ο υ, ὁ.π., εἰκ. 82.

6. L e m e r l e, ὁ.π., πίν. XLVI.

ξευση με την οποία επιτυγχάνεται ή προβολή του αναγλύφου πάνω στο σκοτεινό κάμπο, στοιχείο χαρακτηριστικό του 6ου αἰ.

Οἱ ἐπιμέρους συγκρίσεις θεματικῶν λεπτομερειῶν καὶ οἱ παρατηρήσεις στὴν ἀπόδοση τῶν θεμάτων ὀδηγοῦν στὴν τοποθέτηση τῆς ὁμάδας στὸ δευτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ. Μὲ κάποια ἐπιφύλαξη θὰ λέγαμε ὅτι, μέσα στὰ χρονικὰ αὐτὰ πλαίσια, τὰ ΑΓ 127, ΑΓ 91 καὶ ΑΓ 88 προηγοῦνται ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα ἐξαιτίας τῆς αὐτονομίας τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος καὶ τῆς πιὸ μαλακῆς ἀπόδοσης τῶν φύλλων.

Τὰ κιονόκρανα ΑΓ 83 (ἀρ. κατ. 20, πίν. 6γ) καὶ ΑΓ 84 (ἀρ. κατ. 21, πίν. 6δ) εἶναι σχεδὸν ὅμοια στὶς διαστάσεις, φέρουν ἐντελῶς ὅμοιο διάκοσμο καὶ εἶναι λαξευμένα ἀπὸ τὸ ἴδιο μάρμαρο. Πιθανότατα προέρχονται ἀπὸ τὸ ἴδιο κτήριο. Τὸ εἶδος τῶν φύλλων ποὺ πλαισιώνουν τοὺς σταυροὺς, στὶς στενὲς πλευρὲς τοῦ ἐπιθήματος, εἶναι περίεργο καὶ δὲ βοηθᾷ στὴν ἀκριβῆ χρονικὴ τοποθέτηση τῶν κιονοκράνων. Νομίζουμε ὅμως ὅτι ὁ χαρακτήρας τοῦ αναγλύφου καὶ κυρίως ἡ δομὴ τῶν κιονοκράνων δίνουν μιὰ χρονολόγηση μέσα στὸν 6ο αἰ.

Μιὰ ἄλλη ὁμάδα ἀποτελοῦν τὰ κιονόκρανα ΑΓ 87 (ἀρ. κατ. 22, πίν. 7α)¹ ΑΓ 103 (ἀρ. κατ. 23, πίν. 7β), ΑΓ 89 (ἀρ. κατ. 24, πίν. 7γ), ΑΓ 97 (ἀρ. κατ. 25, πίν. 7δ) καὶ ΑΓ 90 (ἀρ. κατ. 26, πίν. 8α). Κοινὸ χαρακτηριστικὸ τους εἶναι ἡ συμβατικὴ ἀπόδοση τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου καὶ ἡ λιτὴ διακόσμηση τοῦ ἐπιθήματος ποὺ περιορίζεται σ' ἓναν ἀπλὸ σταυρὸ στὶς στενὲς πλευρὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ΑΓ 87, τὸ ὁποῖο ἐπιπλέον ἔχει στὶς γωνίες τοῦ ἐπιθήματος σχηματοποιημένα φύλλα ἄκανθας. Τὸ κιονόκρανο ΑΓ 97 ἔχει ἔντονα καμπύλο τὸν ἐχίνο καὶ ἡ διακόσμησή του μὲ «ὠὰ» εἶναι ἰδιαίτερα ἀνάγλυφη. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἀνήκει στὸν τύπο ἐκεῖνο τῶν κιονοκράνων ποὺ διαμορφώθηκε κατὰ τὸν 6ο αἰ. καὶ ἀργότερα στὰ ἐπαρχιακὰ κέντρα², ἐνῶ τὰ ἴδια χρόνια ἢ πρωτεύουσα ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἓναν τύπο πιὸ ἐκλεπτυσμένο μὲ δαντελωτὴ διακόσμηση, ποὺ δὲν ἀντιπροσωπεύεται στὴ σειρά τῶν κιονοκράνων τῆς Ροτόντας. Τὰ ἐπαρχιακὰ δείγματα ἀρχαῖζουν, φέρουν συνήθως ἓνα «ὠὸ» στὸν ἐχίνο καὶ δέσμη ἀπὸ λογχοειδῆ φύλλα στὰ προσκεφάλαια. Τὸ ἐπίθημά τους εἶναι ὀγκῶδες καὶ κοσμεῖται συνήθως μ' ἓνα ἀπλὸ σταυρὸ στὴ μέση τῶν στενῶν πλευρῶν. Μερικὰ ἀπὸ τὰ κιονόκρανα τῆς Συλλογῆς τῆς Ροτόντας δὲν ἔχουν διακόσμηση στὰ προσκεφάλαια.

Τὰ κιονόκρανα ΑΓ 93 (ἀρ. κατ. 27, πίν. 8β), ΑΓ 96 (ἀρ. κατ. 28, πίν. 8γ) καὶ ΑΓ 102 (ἀρ. κατ. 29, πίν. 8δ) δὲ φέρουν καμιὰ διακόσμηση. Διαγρά-

1. Τὸ κιονόκρανο βρέθηκε στὸ ναὸ τοῦ Ὁσίου Δαβὶδ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ δὲν ἀνήκει σ' αὐτόν, βλ. σχετικὰ Ἄ. Ξ υ γ γ ὀ π ο υ λ ο ς, Τὸ καθολικὸν τῆς Μονῆς τοῦ Λατόμου ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ψηφιδωτόν, ΑΔ 12(1929)155, εἰκ. 16.

2. Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο ς, Βασιλική, σ. 323-324.

α. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 70 (ἀριθ. κατ. 1)

β. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 116 (ἀρ. κατ. 2)

γ. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 69 (ἀριθ. κατ. 3)

δ. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 68 (ἀριθ. κατ. 4)

α. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 72 (ἀριθ. κατ. 5)

β. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 71 (ἀριθ. κατ. 6)

γ. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 73 (ἀριθ. κατ. 7)

δ. Ἰωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 77 (ἀριθ. κατ. 8)

α. Ἴωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 74 (ἀριθ. κατ. 9)

β. Ἴωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 74 (ἀριθ. κατ. 19)

γ. Ἴωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 887 (ἀριθ. κατ. 10)

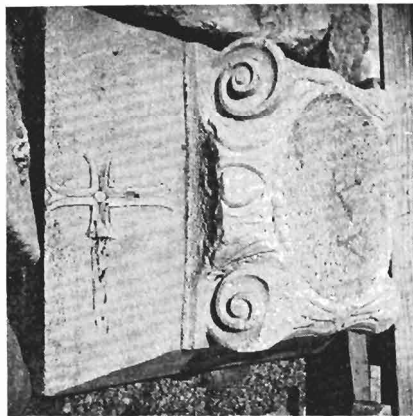
δ. Ἴωνικὸ κιονόκρανο ΑΓ 6 (ἀριθ. κατ. 11)

α. Ίωνικό κιονόκρανο ΑΓ 75 (ἀριθ. κατ. 12)

β. Ίωνικό κιονόκρανο ΑΓ 76 (ἀριθ. κατ. 13)

γ. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφρές επίθημα ΑΓ 92 (ἀριθ. κατ. 14)

δ. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφρές επίθημα ΑΓ 127 (ἀριθ. κατ. 15)

β. Ἰωνικό κιονόκρανο με συμμετρὲς ἐπίθημα
ΑΓ 91 (ἀφθ. κατ. 17)

γ-δ. Ἰωνικό κιονόκρανο με συμμετρὲς ἐπίθημα ΑΓ 85 (ἀφθ. κατ. 18)

α. Ἰωνικό κιονόκρανο με συμμετρὲς ἐπίθημα
ΑΓ 88 (ἀφθ. κατ. 16)

α-β. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφρές επίθημα ΑΓ 86 (ἀριθ. κατ. 19)

δ. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφρές επίθημα
ΑΓ 84 (ἀριθ. κατ. 21)

γ. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφρές επίθημα
ΑΓ 83 (ἀριθ. κατ. 20)

α. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυρές επίθημα
ΑΓ 87 (ἀριθ. κατ. 22)

γ. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυρές επίθημα
ΑΓ 89 (ἀριθ. κατ. 24)

β. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυρές επίθημα
ΑΓ 103 (ἀριθ. κατ. 23)

δ. Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυρές επίθημα
ΑΓ 97 (ἀριθ. κατ. 25)

α. Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφρῶνές ἐπίθλημα
ΑΓ 90 (ἀριθ. κατ. 26)

β. Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφρῶνές ἐπίθλημα
ΑΓ 93 (ἀριθ. κατ. 27)

γ. Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφρῶνές ἐπίθλημα
ΑΓ 96 (ἀριθ. κατ. 28)

δ. Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφρῶνές ἐπίθλημα
ΑΓ 102 (ἀριθ. κατ. 29)

φονται μόνο τὰ μέλη τους. Ὁ τύπος αὐτὸς τῶν ἀδιακόσμητων κιονοκράνων εἶναι ἄρκετὰ διαδεδομένος καὶ χρονολογεῖται γενικὰ στὸ τέλος τοῦ βου αἰ. Γιὰ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ διατυπώθηκε ἡ γνώμη πὼς πρόκειται γιὰ ἀτέλειωτα κομμάτια¹. Ὁμοίως δομῆς κιονόκρανα μέ ἀδρὰ δουλεμένη τὴν ἐπιφάνεια ἀπὸ τὴ βασιλικὴ τοῦ Μαστιχάρη στὴν Κῶ² καὶ ἀπὸ τὴν Ἰκαρία³, ὁ Δ. Πάλλας πιστεύει ὅτι ἀνήκουν στὴν καλλιτεχνικὴ μορφή τῶν «αἰσθητικῶς ἀνεπεργάστων Ἰουστινιανείων γλυπτῶν»⁴.

Τὰ κιονόκρανα τῆς Ροτόντας παρουσιάζουν λεία καὶ ἐπιμελημένη ἐπιφάνεια. Γι' αὐτὸ δύσκολα μπορεῖ νὰ δεχθεῖ κανεὶς πὼς ἡ ἐπιφάνεια αὐτὴ θὰ καταστρεφόταν ἀργότερα γιὰ νὰ λαξευτεῖ ἡ διακόσμηση καὶ νὰ ἀποδοθοῦν ἐπὶ πλέον λεπτομέρειες. Πιστεύουμε ὅτι τὰ κιονόκρανα αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἔμειναν ἀτελείωτα, ἀλλὰ ὅτι σκόπιμα δὲ δέχτηκαν διακόσμηση τῶν μερῶν τους καὶ ὅτι ἀπηχοῦν μιὰ ἀντίληψη τοῦ κιονοκράνου καθαρὰ δομικὴ καὶ καθόλου διακοσμητικὴ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

1 (πίν. 1α)

Ἰωνικὸ κιονόκρανο. Σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση. Στὸ πάνω μέρος τοῦ ἄβακα ὑπάρχουν δύο τετράγωνοι τόρμοι.

Ἄριθ. εἰς. 1021, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 70.

Ἵλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,09, διάμ. βάσης 0,26, ἄβακας 0,29×0,30.

Τὰ μέλη τοῦ κιονοκράνου διαγράφονται ἀπλά, χωρὶς ἐπιμέρους διαμόρφωση, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἔλικες, οἱ ὁποῖες ξεκινοῦν κάτω ἀπὸ τὸν ἄβακα καὶ χαράσσονται ἔντονα. Ὁ καμπύλος ἐχίνος ξεκινᾷ περίπου ἀπὸ τὸ μέσο τοῦ ὕψους τῶν ἐλίκων καὶ δὲ φθάνει ὡς τὸν ἄβακα. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν ἄβακα δημιουργεῖται ἓνα μικρὸ χαρακτηριστικὸ κενὸ τμήμα, ἡ αὐλακα τοῦ κιονοκράνου. Τὰ προσκεφάλαια εἶναι ἐπίσης ἀδιακόσμητα καὶ ἔχουν μόνο ζωστήρες μὲ μορφή ἀπλῆς γραμμῆς.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

1. Βλ. J. B a r n e a, A propos de la sculpture romano-byzantine de Scythie mineure, «Rivista di Archeologia Cristiana» XLV(1969)24, εἰκ. 4, καὶ τοῦ Ἰ δ ι ο υ, Les Monuments paléochrétiens de Roumanie, Vaticano-Roma 1977, σ. 205.

2. Στὸ κιονόκρανο τῆς βασιλικῆς τοῦ Μαστιχάρη ὑπάρχει στὴ μιὰ στενὴ πλευρὰ τοῦ ἐπιθήματος σταυρός, βλ. Α. Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο ς, Δύο παλαιοχριστιανικαὶ Βασιλικάι τῆς Κῶ, ΑΕ 1966, 18, εἰκ. 13.

3. Δ. Π ἄ λ λ α ς, «Ἰουστινιάνεια» γλυπτὰ αἰσθητικῶς ἀνεπεργάστα, Τόμος εἰς μνήμην Παναγιώτου Α. Μιχαηλῆ, Ἀθῆναι 1971, πίν. XXXVI καὶ XXXVII.

4. Δ. Π ἄ λ λ α ς, ὁ.π., σ. 429-430.

2 (πίν. 1β)

Ίωνικό κιονόκρανο. Σώζεται σε καλή κατάσταση.

Ἄριθ. εἰς. 1066, ἀριθ. εὐρ. 116.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,22, διάμ. βάσης 0,39, ἄβακας $0,43 \times 0,43$.

Ἀπόλυτα ὅμοιο μὲ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 70. (ἀριθ. κατ. 1).

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

3 (πίν. 1γ)

Ίωνικό κιονόκρανο. Ἡ μιὰ ἔλिका εἶναι ἀπολεπισμένη.

Ἄριθ. εἰς. 1020, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 69.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,17, διάμ. βάσης 0,30, ἄβακας $0,36 \times 0,36$.

Τὸ κιονόκρανο ἔχει τὴν ἴδια περίπου δομὴ μὲ τὰ προηγούμενα κιονόκρανα ΑΓ 70 (ἀρ. κατ. 1) καὶ ΑΓ 116 (ἀρ. κατ. 2), οἱ ἔλικες ὅμως δὲ χαράσσονται πολὺ ἔντονα. Ἐπίσης ὁ καμπύλος ἐχίνος, ποὺ εἶναι ἀδιακόσμητος, φθάνει ὡς τὸ ὕψος τοῦ τετράγωνου ἄβακα καὶ ἔτσι δὲν ὑπάρχει ἡ αὐλακα, ὅπως στὰ δύο προηγούμενα κιονόκρανα. Τὰ προσκεφάλαια δὲν ἔχουν οὔτε ζωστήρες οὔτε διακόσμηση.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

4 (πίν. 1δ)

Ίωνικό κιονόκρανο. Εἶναι σπασμένο στὸ κάτω μέρος τοῦ ἐχίνου καὶ στὴ μιὰ ἔλिका.

Ἄριθ. εἰς. 1019, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 68.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,10, διάμ. βάσης 0,30, ἄβακας $0,33 \times 0,34$.

Τὸ κιονόκρανο εἶναι τελείως ἀδιακόσμητο. Οἱ ἔλικές του ἔχουν ἀβαθεῖς αὐλακώσεις καὶ ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἄβακα. Ὁ καμπύλος ἐχίνος φθάνει ὡς τὸ ὕψος τῆς δεύτερης κάτω στροφῆς τῶν ἐλίκων καὶ ἔτσι τὸ κιονόκρανο ἀποκτᾷ βαριά δομὴ.

Βιβλιογραφία: Herrmann-Sodini, ὁ.π., σ. 482, εἰκ. 25.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

5 (πίν. 2α)

Ίωνικό κιονόκρανο. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κιονοκράνου εἶναι ἀπολεπισμένη.

Ἄριθ. εἰς. 1023, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 72.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,14, διάμ. βάσης 0,42, ἄβακας $0,42 \times 42$.

Τὸ κιονόκρανο εἶναι ὁμοιο στῆ δομῇ καὶ στῆ διαμόρφωση τῶν ἐλίκων με τὸ κιονόκρανο ΑΓ 68 (ἀρ. κατ. 4). Μόνο στὸν ἐχίνο, κάτω ἀπὸ τὸν ἐκφυλισμένο ἄβακα, δημιουργεῖται ἓνα τριγωνικὸ ἐξόγκωμα.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

6 (πίν. 2β)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Σὲ κακῇ κατάσταση. Ἡ μία ἔλικα εἶναι σπασμένη καὶ ὁ ἐχίνος ἀπολεπισμένος.

Ἄριθ. εἰς. 1022, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 71.

Ὑλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,15, διάμ. βάσης 0,32, ἄβακας $0,33 \times 36$.

Τὸ κιονόκρανο δὲν ἔχει διακόσμηση. Ἡ ἔλικα ποὺ σώζεται εἶναι κακότεχνη καὶ σχηματοποιημένη. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἄβακα ὁ ὁποῖος τονίζεται ιδιαίτερα. Ὁ ἐχίνος φθάνει ὡς τὸ ὕψος περίπου τῆς δεύτερης κάτω στροφῆς τῶν ἐλίκων.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

7 (πίν. 2γ)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Οἱ δύο πλευρὲς τοῦ ἐχίνου εἶναι σπασμένες. Ἀκέραιο ἀλλὰ ἀπολεπισμένο εἶναι μόνο τὸ ἓνα προσκεφάλαιο.

Ἄριθ. εἰς. 1024, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 73.

Ὑλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,10, διάμ. βάσης 0,25, ἄβακας $0,27 \times 0,29$.

Τὸ κιονόκρανο εἶναι ἀδιακόσμητο. Οἱ ἔλικες, ἄδρῆς καὶ σχηματοποιημένες, ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἄβακα, ὁ ὁποῖος δὲν ξεχωρίζει ὡς στοιχεῖο τοῦ κιονοκράνου, ἀλλὰ εἶναι οὐσιαστικὰ ἡ ὀριζόντια συνένωση τῶν ἐλίκων. Ὁ ἐχίνος φθάνει περίπου ὡς τὴν κάτω στροφή τῶν ἐλίκων με ἀποτελεσματὴ ἢ δομῇ τοῦ κιονοκράνου νὰ γίνεταί βαριά.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

8 (πίν. 2δ)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κιονοκράνου εἶναι φθαρμένη καὶ ἀπολεπισμένη σὲ μερικὰ σημεῖα. Ἐνα ἀπὸ τὰ προσκεφάλαια εἶναι σπασμένο.

Ἄριθ. εἰς. 1028, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 77.

Ὑλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,17, διάμ. βάσης 0,48, ἄβακας $0,46 \times 0,49$.

Τὸ κιονόκρανο ἔχει βασικὰ τὴν ἴδια περίπου δομῇ με τὰ προηγούμενα,

ἀλλὰ εἶναι διακοσμημένο. Οἱ ἔλικες εἶναι πλατιᾶς καὶ ἐπίπεδες. Ὁ ἐχίνος τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἔχει διακόσμηση μὲ τρία ὀξυκόρυφα «ὠά» ποὺ ἐναλλάσσονται μὲ σχηματοποιημένα λογχοειδῆ φύλλα. Τὰ ἀκραῖα «ὠά» καλύπτονται στὸ πάνω τμήμα τους ἀπὸ τρεῖς ἐλικοειδεῖς βλαστοὺς (γωνιακὰ παράφυλλα). Οἱ κλάδοι βλαστάνουν ἀπὸ κέρας ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν ἄβακα καὶ τὴν ἔλικα. Ὁ ἐχίνος τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἔχει στὴ μέση ἓνα δακτύλιο, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ὑπάρχουν μικρὰ φύλλα ἄκανθας. Στὰ προσκεφάλαια ταινιωτοὶ ζωστήρες σφίγγουν φύλλα ἄκανθας μὲ γλωσσίδες ποὺ ἐφάπτονται στὶς ἄκρες. Τὸ κιονόκρανο ἐπιστέφει τετράγωνος ἄβακας. Χρονολόγηση: 4ος ἢ ἀρχὲς 5ου αἰ. μ.Χ.

9 (πίν. 3α καὶ β)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Σώζεται σὲ καλὴ κατάσταση. Εἶναι ἀπολεπισμένο μόνο στὴ βάση.

Ἄριθ. εἰς. 1025, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 74.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,14, διάμ. βάσης 0,44, ἄβακας $0,46 \times 0,46$.

Τὸ κιονόκρανο ἔχει πολλὰ στοιχεῖα ὁμοιότητας μὲ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 77 (ἀρ. κατ. 8). Οἱ ἔλικες εἶναι ἴδιες καὶ ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἄβακα. Διαφέρει μόνο ἡ χάραξη τῶν «ὠῶν», ποὺ εἶναι περισσότερο ἀνάγλυφη, καὶ ἡ ἀπόδοση τῶν βλαστῶν (γωνιακῶν παραφύλλων) ποὺ καλύπτουν σχεδὸν ὀλόκληρα τὰ ἀκραῖα «ὠά». Τὸν ἐχίνο περιτρέχει στὴ βάση του ζικ-ζάκ ταινία. Ἡ ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἐχίνου εἶναι ἀδιακόσμητη. Στὰ προσκεφάλαια δακτύλιος σφίγγει σχηματοποιημένα λογχοειδῆ φύλλα.

Χρονολόγηση: 4ος ἢ ἀρχὲς 5ου αἰ. μ.Χ.

10 (πίν. 3γ)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση.

Ἄριθ. εἰς. 2324, ἀριθ. εὐρ. 887.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,16, διάμ. βάσης 0,26, ἄβακας $0,33 \times 0,32$.

Ὁ ἐχίνος τοῦ κιονοκράνου εἶναι διακοσμημένος μὲ τὴν ἴδια σχηματοποιημένη τεχνικὴ ὅπως τὸ κιονόκρανο ΑΓ 77 (ἀριθ. κατ. 8). Οἱ ἀκραῖες ἔλικες ἐνώνονται καὶ σχηματίζουν ταινία κατὰ μῆκος κάτω ἀπὸ τὸν τετράγωνο ἄβακα. Στὸν καμπύλο ἐχίνο ὑπάρχουν τρία «ὠά». Ἄπ' αὐτὰ ἔντονα χαραγμένο εἶναι τὸ κεντρικόν, ἐνῶ τὰ ὀξυκόρυφα ἀκραῖα ποὺ ἐνώνονται μὲ τὸ κεντρικόν καλύπτονται σχεδὸν ὀλόκληρα μὲ σχηματοποιημένους ἐλικοειδεῖς βλαστοὺς (γωνιακὰ παράφυλλα). Στὰ προσκεφάλαια διπλοὶ ζωστή-

ρες σφίγγουν λογχοειδῆ φύλλα. Τὸ κιονόκρανο ἐπιστέφει τετράγωνος ἄβακας.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. ἢ ἀρχές 5ου αἰ. μ.Χ.

11 (πίν. 3δ)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Σώζεται σὲ καλὴ κατάσταση.

Ἄριθ. εἰς. 957, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 6.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,30, διάμ. βάσης 0,74, ἄβακας $0,70 \times 0,64$.

Χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ κιονοκράνου εἶναι ἡ βαριὰ δομὴ του, οἱ μεγάλες διαστάσεις του καὶ ἡ ἔντονη χάραξη τῶν ἐλικῶν. Ἡ τελευταία στροφή τῆς ἑλικας καταλήγει στὸν ἐχίνο σὲ δισχιδῆ φύλλο. Ὁ ἐχίνος εἶναι διακοσμημένος μὲ τρία «ὠὰ» ποὺ ἐναλλάσσονται μὲ σχηματοποιημένα λογχοειδῆ φύλλα. Τὰ ἀκραιᾶ «ὠὰ» καλύπτονται στὸ πάνω μέρος ἀπὸ τὰ γωνιακὰ παράφυλλα. Στὰ προσκεφάλαια τριπλοὶ ζωστήρες σφίγγουν δέσμη λογχοειδῶν φύλλων. Τὸ κιονόκρανο ἐπιστέφει τετράγωνος ἄβακας.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.

12 (πίν. 4α)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Διατήρηση κακὴ.

Ἄριθ. εἰς. 1026, ἀριθ. εὐρ. 75.

Ἐλικό: Γκριζωπὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,09, διάμ. βάσης 0,36, ἄβακας $0,34 \times 0,38$.

Ἡ πλευρὰ τοῦ ἐχίνου, ποὺ σώζεται, ἔχει στὴ μέση ἓνα «ὠὸν» καὶ δεξιὰ κι ἀριστερὰ ἀπ' αὐτὸ μικρὰ φύλλα ἄκανθας. Τὰ προσκεφάλαια δὲν ἔχουν οὔτε ζωστήρες οὔτε ἄλλη διακόσμηση.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ.(:)

13 (πίν. 4β)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο. Διατήρηση κακὴ. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κιονοκράνου εἶναι πολὺ ἀπολεπισμένη.

Ἄριθ. εἰς. 1027, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 76.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,15, διάμ. βάσης 0,46, ἄβακας $0,67 \times 0,49$.

Οἱ ἑλικες εἶναι ἀβαθεῖς καὶ ὁ ἐχίνος ἔχει πιθανὸν τρία «ὠὰ» ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ ἀκραιᾶ καλύπτονται μὲ ἐλικοειδεῖς βλαστούς. Στὰ προσκεφάλαια ὑπάρχουν ζωστήρες καὶ λογχοειδῆ φύλλα.

Χρονολόγηση: 4ος αἰ. μ.Χ. (:).

14 (πίν. 4γ)

Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυές ἐπιθήμα. Σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατά-
σταση. Πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς βάσης εἶναι χαραγμένα τὰ στοιχεῖα ΛΕ·
Ἄριθ. εἰς. 1042, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 92.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,40, ὕψος ἰωνικοῦ τμήμ. 0,19, διάμ. βάσης 0,45, ἐπιθή-
μα $0,76 \times 1,00$.

Τὸ κιονόκρανο ἔχει πολὺ μεγάλες διαστάσεις. Οἱ ἔλικες καὶ ὁ καμπύ-
λος ἐχίνος χαράσσονται πολὺ ἔντονα. Τὸν ἐχίνο περιτρέχει στὸ κάτω τμή-
μα ἀστράγαλος. Στὴ μέση ὑπάρχει ἓνα «ὠόν» ποὺ πλαισιώνεται στὶς δύο
πλευρὲς ἀπὸ τὰ γωνιακὰ παράφυλλα. Στὰ προσκεφάλαια ζωστήρες σφίγ-
γουν δέσμη λογχοειδῶν φύλλων.

Οἱ στενὲς πλευρὲς τοῦ ἐπιθήματος, οἱ ὁποῖες εἶναι ἑλαφρὰ κοιλόκυρ-
τες διακοσμοῦνται ἀπὸ ἓναν ἀνισοσκελῆ σταυρὸ μὲ δισχιδεῖς κεραῖες. Ἐνα
ἀνάγλυφο κομβίο διακοσμεῖ τὸ σταυρὸ στὸ σημεῖο ἐνώσεως τῶν κεραίων.
Χρονολόγηση: Μέσα 5ου αἰ. μ.Χ.

15 (πίν. 4δ)

Ίωνικό κιονόκρανο μὲ συμφυές ἐπιθήμα. Σώζεται ἢ μιὰ στενὴ πλευρὰ
καὶ μέρος ἀπὸ τὶς μακριὲς πλευρὲς τοῦ ἐπιθήματος.

Ἄριθ. εἰς. 1077, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 127.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις τεμαχίου: Πλευρὰ 0,45, ὕψος 0,24.

Στὴ μέση τῆς στενῆς πλευρᾶς τοῦ ἐπιθήματος εἰκονίζεται τὸ μονό-
γραμμα τοῦ Χριστοῦ μέσα σὲ στεφάνι ἀπὸ φύλλα δάφνης. Τὸν ὑπόλοιπο
χῶρο γεμίζουν φύλλα ἄκανθας, οἱ γλωσσίδες τῶν ὁποίων ἐφάπτονται καὶ
σχηματίζουν ὀφθαλμοὺς καὶ κολπίσκους.

Χρονολόγηση: Δεύτερο μισὸ 5ου αἰ. μ.Χ.

16 (πίν. 5α)

Ίωνικό κιονόκρανο μὲ συμφυές ἐπιθήμα. Ἡ μιὰ πλευρὰ τοῦ ἐπιθήμα-
τος εἶναι ἀπολεπισμένη.

Ἄριθ. εἰς. 1038, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 88.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,20, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,07, διάμ. βάσης 0,28, ἐπί-
θημα $0,40 \times 0,70$.

Οἱ ἔλικες τοῦ κιονοκράνου εἶναι ἀτροφικές. Ὁ ἐχίνος ἐπίσης εἶναι ἐκ-
φυλισμένος καὶ κοσμεῖται μ' ἓνα σχηματοποιημένο «ὠόν». Στὰ προσκε-
φάλαια ἀπλοὶ ζωστήρες σφίγγουν φύλλα ἄκανθας.

Τὸ ἐπίθημα ἔχει πλούσια φυτική διακόσμηση στὶς δύο μακριές πλευρές καὶ στὴ μία ἀπὸ τὶς στενές. Στὴ μέση τῆς διακοσμημένης στενῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἀνισοσκελῆς σταυρός. Τὸ χῶρο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ σταυρὸ γεμίζουν ὄρθια φύλλα ἄκανθας, ἡ ἄκρη τῶν ὁποίων κλίνει ἐλαφρὰ πρὸς τὸ κέντρο. Στὶς μακριές πλευρές τοῦ ἐπιθήματος ὑπάρχουν ἐλικοειδεῖς βλαστοὶ οἱ ὁποῖοι ξεκινοῦν ἀπὸ ἓνα κεντρικὸ μίσχο καὶ ἀπολήγουν σὲ ἀκανθοειδῆ φύλλα.

Χρονολόγηση: Δεύτερο μισὸ 5ου αἰ. μ.Χ.

17 (πίν. 5β)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυῆς ἐπίθημα. Σῶζονται μόνο ἡ μία ἔλικα, μέρος τοῦ προσκεφαλαίου καὶ τοῦ ἐπιθήματος.

Ἄριθ. εἰς. 1041, ἀριθ. εὗρ. ΑΓ 91.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,35, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,08, ἐπίθημα $0,21 \times 0,46$.

Τὸ προσκεφάλαιο καὶ τὴ στενὴ πλευρὰ τοῦ ἐπιθήματος διακοσμοῦν τρίλοβα φύλλα μαλακῆς ἄκανθας. Οἱ γλωσσίδες τῶν λοβῶν τους ἐγγίζουσιν τὶς γλωσσίδες τῶν γειτονικῶν φύλλων καὶ σχηματίζουν ὀφθαλμοὺς καὶ κοιλίσκους.

Χρονολόγηση: Δεύτερο μισὸ 5ου αἰ. μ.Χ.

18 (πίν. 5γ καὶ δ)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυῆς ἐπίθημα. Σῶζεται σὲ ἄριστη κατάσταση.

Ἄριθ. εἰς. 1035, ἀριθ. εὗρ. ΑΓ 85.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,20, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,07, διάμ. βάσ. 0,33, ἐπίθημα $0,64 \times 0,46$.

Ὅλες οἱ ἐπιφάνειες τοῦ κιονοκράνου εἶναι διακοσμημένες. Στὸ κύριο σῶμα τοῦ κιονοκράνου οἱ ἔλικες εἶναι πολὺ μικρὲς καὶ δὲν ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ἀπόληξη τοῦ ἐχίνου. Τὸν ἐλαφρὰ καμπύλο ἐχίνο κοσμοῦν δύο τρίφυλλα τοποθετημένα σὲ σχῆμα ριπιδίου. Στὰ προσκεφάλαια ζωστήρες σφίγγουν λογχοειδῆ φύλλα.

Τὸ ἐπίθημα εἶναι πλούσια διακοσμημένο καὶ στὶς τέσσερις πλευρές. Στὴ μέση κάθε στενῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἓνας δισχιδῆς ἀνισοσκελῆς σταυρὸς μὲ πλατιεῖς κεραῖες στὶς ἄκρες. Ἀπὸ τὴν κάτω κεραία τοῦ σταυροῦ ξεκινοῦν δύο ἐλικοειδεῖς βλαστοὶ ποὺ ἀπολήγουν σὲ ἀκανθοειδῆ φύλλα καὶ γεμίζουν τὸ χῶρο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ σταυρὸ. Στὶς μακριές πλευρές

του ἐπιθήματος ἑλικοειδεῖς βλαστοὶ ξεκινοῦν ἀπὸ ἓνα κεντρικὸ μίσχο καὶ ἀπολήγουν σὲ τρίφυλλα καὶ τετράφυλλα.
Χρονολόγηση: Δεύτερο μισὸ 5ου αἰ. μ.Χ.

19 (πίν. 6α,β)

Ίωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυῆς ἐπίθημα. Σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση.

Ἄριθ. εἰς. 1036, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 86.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,23, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,08, διάμ. βάσης 0,36, ἐπίθημα $0,70 \times 0,50$.

Τὸ κιονόκρανο ἔχει ὅμοια δομὴ μὲ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 85. Διαφέρει στὴ διακόσμηση. Ὁ ἑχίνος τῆς μιᾶς στενῆς πλευρᾶς ἔχει στὴ μέση ἓνα «ᾠόν», τὸ ὁποῖο περιβάλλουν μικρὰ λογχοειδῆ φύλλα, ἐνῶ στὴν ἄλλη πλευρὰ ὑπάρχουν δύο ἀπλὰ τρίφυλλα στὴ θέση τῶν «ᾠῶν». Στὰ προσκεφάλαια ταινιωτοὶ ζωστήρες σφίγγουν δέσμη λογχοειδῶν φύλλων. Οἱ τέσσερις πλευρὲς τοῦ ἐπιθήματος ἔχουν πλούσιο φυτικὸ διάκοσμο. Οἱ στενὲς πλευρὲς κοσμοῦνται μὲ σειρὰ ὄρθιων καὶ ἀνεστραμμένων ἀνθεμίων. Στὶς μακριὲς πλευρὲς ὑπάρχει ἓνας ἑλικοειδῆς βλαστὸς ποὺ ἀπολήγει σὲ τετράφυλλα.
Βιβλιογραφία: Ὁ ρ λ ἄ ν δ ο ς: Βασιλική, σ. 317, πίν. 275 (Χρονολόγηση γενικὰ στὸν 5ο αἰ. μ.Χ.), F a r i o l i, ὅ.π., σ. 172, σημ. 126 (χρονολόγηση στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 5ου αἰ.).

Χρονολόγηση: Δεύτερο μισὸ 5ου αἰ. μ.Χ.

20 (πίν. 6γ)

Ίωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυῆς ἐπίθημα, σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση.

Ἄριθ. εἰς. 1033, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 83.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,26, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,09, διάμ. βάσης 0,24, ἐπίθημα $0,43 \times 0,75$.

Τὸν καμπύλο ἑχίνο κοσμοῦν τρία «ᾠά», ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ δύο ἀκραῖα καλύπτονται στὸ μισὸ τμήμα τους ἀπὸ μικρὲς σχηματοποιημένες ἑλικες. Τὰ προσκεφάλαια εἶναι ἀδιακόσμητα.

Τὸ ἐπίθημα εἶναι διακοσμημένο μόνο στὶς στενὲς πλευρὲς. Στὴ μέση κάθε πλευρᾶς ὑπάρχει ἓνας ἀνισοσκελῆς σταυρὸς μὲ πλατιὲς κεραῖες στὶς ἄκρες. Τὸ χῶρο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ σταυρὸ γεμίζουν ἐλεύθερα τοποθετημένοι καὶ πολὺ σχηματοποιημένοι φυλλοφόροι κλάδοι.

Χρονολόγηση: 6ος αἰ. μ.Χ.

21 (πίν. 6δ)

Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυές ἐπίθημα. Σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατά-
σταση.

Ἄριθ. εἰς. 1034, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 84.

Ὑλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,23, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,10, διάμ. βάσης 0,29, ἐπίθημα $0,44 \times 0,73$.

Ὅμοιο μὲ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 83 (ἀρ. κατ. 20).

Χρονολόγηση: 6ος αἰ. μ.Χ.

22 (πίν. 7α)

Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυές ἐπίθημα. Ἡ μιὰ γωνία τοῦ ἐπιθήματος
εἶναι σπασμένη.

Ἄριθ. εἰς. 1037, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 87.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,21, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,07, διάμ. βάσης 0,31, ἐπίθημα $0,43 \times 0,63$.

Τὸν ἐχίνο τοῦ κιονοκράνου κοσμεῖ ἓνα σχηματοποιημένο «ῶόν», τοῦ
ὁποίου τὸ κέλυφος ἐπαναλαμβάνουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ δύο ὁμόκεντρες
γλυφές. Τὰ προσκεφάλαια εἶναι ἀδρὰ δουλεμένα καὶ ἔχουν στὸ μισὸ τμή-
μα τους διακόσμησι ἀπὸ λογχοειδῆ φύλλα.

Τὸ ἐπίθημα εἶναι διακοσμημένο μόνο στὴ μιὰ πλευρά, ὅπου ὑπάρχει
ἀνισοσκελῆς σταυρὸς μὲ πλατιῆς κεραῖες στὶς ἄκρες. Τὶς γωνίες τοῦ ἐπι-
θήματος καλύπτουν δύο σχηματοποιημένα φύλλα (ἡμίφυλλα ἄκανθας).

Βιβλιογραφία: Ξυγγόπουλος, ὀ.π., σ. 155, εἰκ. 16.

Χρονολόγηση: 6ος αἰ. μ.Χ.

23 (πίν. 7γ)

Ίωνικό κιονόκρανο με συμφυές ἐπίθημα. Σώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατά-
σταση.

Ἄριθ. εἰς. 1053, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 103.

Ὑλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,16, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,05, διάμ. βάσης 0,23, ἐπίθημα $0,36 \times 0,40$.

Χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ σχηματοποιημένες καὶ ἐπιπεδόγλυφες ἔλι-
κες τοῦ κιονοκράνου. Τὸν καμπύλο ἐχίνο κοσμεῖ στὴ μέση ἓνα «ῶόν», δε-
ξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὑπάρχουν σχηματοποιημένα φύλλα, πιθα-
νὸν ἄκανθας. Στὰ προσκεφάλαια ζωστήρες περισφίγγουν δέσμη λογχοει-
δῶν φύλλων.

Τὸ ἐπίθημα διακοσμεῖ στις στενὲς πλευρὲς ἀνισοσκελῆς σταυρός, με πλατιῆς κεραῖες στις ἄκρες. Οἱ μακριὲς πλευρὲς εἶναι ἀδιακόσμητες.
Χρονολόγηση: 6ος αἰ. μ.Χ.

24 (πίν. 7β)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο με συμφυῆς ἐπίθημα. Οἱ γωνίες τοῦ ἐπιθήματος εἶναι σπασμένες.

Ἄριθ. εἰς. 1039, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 89.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος 0,15, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,05, διάμ. βάσης 0,28, ἐπίθημα $0,36 \times 0,55$.

Ὁ ἔντονα καμπύλος ἐχίνος ἔχει τρία «ῶά», ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ δύο ἀκραῖα καλύπτονται ὡς τὸ μισὸ ἀπὸ τις ἔλικες. Οἱ ἔλικες εἶναι σχεδὸν ἐπιπεδόγλυφες. Τὰ προσκεφάλαια δὲν ἔχουν διακόσμηση.

Τὸ ἐπίθημα ἔχει μόνο στὴ μιὰ στενὴ πλευρὰ ἀπλή διακόσμηση ἀπὸ ἀνισοσκελῆ σταυρὸ με πλατιῆς κεραῖες στις ἄκρες.

Χρονολόγηση: 6ος αἰ.

25 (πίν. 7δ)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο με συμφυῆς ἐπίθημα. Τὸ κιονόκρανο εἶναι σπασμένο περίπου στὴ μέση.

Ἄριθ. εἰς. 1047, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 97.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Σωζόμ. μακριὰ πλευρὰ 0,64, στενὴ πλευρὰ ἐπιθήματος 0,62, ὕψος 0,30, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,10.

Τὸ κιονόκρανο εἶναι μεγάλων διαστάσεων. Ὁ ἔντονα καμπύλος ἐχίνος ἔχει στὴ μέση ἓνα «ῶδόν», ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὑπάρχουν σχηματοποιημένα κοσμήματα. Τὰ προσκεφάλαια εἶναι ἀκόσμητα χωρὶς ζωστήρες. Τὴ στενὴ πλευρὰ τοῦ ἐπιθήματος, ποὺ σώζεται καὶ εἶναι ἔντονα καμπύλη, κοσμεῖ ἓνας ἀπλὸς ἀνάγλυφος ἀνισοσκελῆς σταυρὸς με πλατιῆς κεραῖες στις ἄκρες.

Χρονολόγηση: 6ος αἰ. μ.Χ.

26 (πίν. 8α)

Ἴωνικὸ κιονόκρανο με συμφυῆς ἐπίθημα. Σώζεται μόνο τὸ μισὸ τμήμα τοῦ κιονοκράνου.

Ἄριθ. εἰς. 1040, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 90.

Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.

Διαστάσεις: Ὑψος σωζ. τμήματος 0,24, μῆκος 0,37, πλάτος 0,36.

Ἐκ τῆς διακόσμησης τοῦ ἰωνικοῦ τμήματος τοῦ κιονοκράνου σώζεται μόνο τὸ μεσαῖο «ὠδὸν» τοῦ ἐχίνου. Ἡ στενὴ πλευρὰ τοῦ ἐπιθήματος κοσμεῖται μὲ ἀνισοσκελῆ σταυρὸ πού ἔχει πλατιεὲς κεραῖες στὶς ἄκρες.
Χρονολόγησις: 6ος αἰ. μ.Χ.

27 (πίν. 8β)

Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυεὲς ἐπίθημα. Διατηρεῖται πολὺ καλά.
Ἄριθ. εἰς. 1043, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 93.
Ἐλικό: Γκριζωπὸ μάρμαρο.
Διαστάσεις: Ὑψος 0,29, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,09, διάμ. βάσης 0,35, ἐπίθημα $0,57 \times 0,57$.

Τὰ μέλη τοῦ κιονοκράνου διαγράφονται ἀπλὰ χωρὶς ἐπὶ μέρος διαμόρφωσις. Τὸ κιονόκρανο εἶναι τελείως ἀδιακόσμητο καὶ δὲν ἔχει οὔτε ἑλικες οὔτε ζωστήρες. Ἐδιακόσμητος ἐπίσης εἶναι ὁ ἐχίνος καὶ τὸ λοξότμητο ἐπίθημα.
Χρονολόγησις: 6ος αἰ. μ.Χ.

28 (πίν. 8γ)

Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυεὲς ἐπίθημα. Διατήρησις πολὺ καλή.
Ἄριθ. εἰς. 1046, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 96.
Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.
Διαστάσεις: Ὑψος 0,31, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,09, διάμ. βάσης 0,50, ἐπίθημα $0,69 \times 0,93$.
Ὅμοιο μὲ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 93 (ἀρ. κατ. 27).
Χρονολόγησις: 6ος αἰ. μ.Χ.

29 (πίν. 8δ)

Ἰωνικὸ κιονόκρανο μὲ συμφυεὲς ἐπίθημα. Διατήρησις πολὺ καλή.
Ἄριθ. εἰς. 1052, ἀριθ. εὐρ. ΑΓ 102.
Ἐλικό: Λευκὸ μάρμαρο.
Διαστάσεις: Ὑψος 0,21, ὕψος ἰωνικοῦ τμήματος 0,10, διάμ. βάσης 0,40, ἐπίθημα $0,53 \times 0,74$.
Ὅμοιο μὲ τὸ κιονόκρανο ΑΓ 97 (ἀρ. κατ. 27) καὶ 96 (ἀρ. κατ. 28).
Χρονολόγησις: 6ος αἰ. μ.Χ.

ZUSAMMENFASSUNG

Chr. Mawropulu-Tsiumis, D. Papanikola-Bakirtzis, Kapitelle der Sammlung von Rotonda (Thessaloniki). II. Teil. Ionische Kapitelle.

Als zweite Gruppe der Kapitelle der Sammlung von Rotonda werden hier die ionischen Kapitelle veröffentlicht (I. Teil in «Μακεδονικά» 19(1979) 11-38).

Die Kapitelle werden auf Grund der Struktur und der Technik in Gruppen verteilt. Nach einer Untersuchung der verschiedenen Gruppen folgt der Katalog der Kapitelle mit Bibliographie und Datierung.